

ВИВЧАЄМО ДОСВІД

УДК 378.147

ОКСАНА СТРУК, СЕРГІЙ СТРУК

ДЕЯКІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Охарактеризовано два підходи до трактування поняття «дистанційне навчання». Проаналізовано відмінності між дистанційним і традиційним навчанням. Сформульовано основні висновки, отримані автором на основі узагальнення результатів теоретичного дослідження. Сформульовано деякі пропозиції щодо організації дистанційного навчання у ВНЗ.

Ключові слова: дистанційне навчання, організація дистанційного навчання, самостійна робота.

ОКСАНА СТРУК, СЕРГЕЙ СТРУК

НЕКОТОРЫЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ОТНОСИТЕЛЬНО ОРГАНИЗАЦИИ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ У ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Дана характеристика двум подходам к трактовке понятия «дистанционное обучение». Проанализированы различия между дистанционным и традиционным обучением. Сформулированы основные выводы, полученные автором при обобщении результатов теоретического исследования. Сформулированы некоторые предложения по организации дистанционного обучения в вузе.

Ключевые слова: дистанционное обучение, организация дистанционного обучения, самостоятельная работа.

OXSANA STRUK, SERGEY STRUK

SOME RECOMMENDATIONS ON DISTANCE LEARNING IN INSTITUTES OF HIGHER EDUCATION

This article describes two approaches to the treatment of the concept of «distance learning». The differences between distance and traditional learning are analyzed. The main conclusions obtained by the author in the generalization of the results of theoretical studies are formulated. Some suggestions for distance learning at the university is are given.

Key words: distance learning, organization of distance learning, independent work.

Інформатизація освіти — це комплекс взаємопов'язаних заходів, які спрямовані на забезпечення оперативного збору, систематизації, накопичення, зберігання, передачі інформації та оперативного обміну нею між учасниками системи освіти за допомогою сучасних інформаційних технологій і телекомунікаційних засобів з метою ефективнішого функціонування системи освіти.

Не зважаючи на бурхливий розвиток інформаційних технологій, основою дистанційного навчання залишається кейс-технологія (85% в США, 95% в Англії і Німеччині) і лише решту — 5–15% студентів — здобувають освіту в режимі мережевого навчання.

Дистанційна освіта в Україні хоч і нова сама собою, але ще недостатньо впроваджена в систему освіти країни, хоча судячи з останніх тенденцій, має хороші шанси міцно увійти в життя як студентів, так і фахівців старших вікових категорій, даючи їм можливість реалізовувати концепцію постійного підвищення кваліфікації «без відриву від виробництва».

В [1] проаналізовано розвиток дистанційного навчання у світі, розглянуто проблеми освіти, пов'язані з використанням технологій дистанційного навчання. Наведено приклади організації дистанційного навчання в типових освітніх закладах. У цій статті сформульовано означення дистанційного навчання як синтетичної, гуманістичної, інтегральної форми навчання, описано елементи дидактичного забезпечення дистанційного навчання: методи, засоби і форми проведення занять, використовуючи технології дистанційного навчання.

У [3] розглянуто сутність поняття дистанційного навчання і розкрито його специфічні особливості з дидактичної і психолого-педагогічної точок зору. Навчальний процес проаналізовано з кібернетичного підходу до біосоціальних систем. Показано важливість міжособистісного спілкування учасників навчального процесу з використанням дистанційного навчання. Підкреслено, що керування навчально-пізнавальною діяльністю при дистанційному навчанні потребує ретельного дотримання педагогічних закономірностей із врахуванням специфічності умов дистанційного навчання.

У [7] описано два підходи до трактування поняття «дистанційне навчання», розглянуто технології дистанційного навчання.

Метою статті є характеристика особливостей дистанційного навчання, його відмінність від традиційного навчання, а також формулювання пропозицій щодо організації системи дистанційного навчання в навчальному закладі.

Дистанційне навчання — це синтетична, інтегральна, гуманістична форма навчання, яка базується на використанні широкого спектру традиційних і нових інформаційних технологій і їхніх технічних засобів, які використовуються при доставленні навчального матеріалу, його самостійному вивченні, організації діалогового обміну між викладачем і тими, які навчаються, коли процес навчання некритичний до їхнього розташування в просторі й часі, а також до конкретного освітнього закладу [1].

Традиційна очна освіта має багато елементів, спільних з дистанційним навчанням. На відміну від традиційної форми навчання, дистанційне навчання дає можливість:

- займатися у зручній для студента час у зручному місці й темпі;
- навчатися паралельно з професійною діяльністю;
- підтримувати зв'язки один з одним і з викладачем;
- використовувати в освітньому процесі новітні інформаційні і телекомунікаційні технології [5].

Спектр функціональних обов'язків викладача розширюється: йому необхідно організувати самостійну пізнавальну діяльність студентів, навчити їх самостійно здобувати знання і застосовувати набуті знання на практиці [2].

Для цього необхідно вміти:

- виявляти індивідуальні особистісні й професійні якості студентів для надання їм допомоги і підтримки;
- надавати оперативну допомогу «дистанційним студентам» як по поточним адміністративним питаннях, так і по питаннях предметних областей;
- використовувати засоби телекомунікацій для спілкування зі студентами;
- знаходити додаткову інформацію і подавати її студентам у зручному вигляді;
- перевіряти досягнення студентів;
- оцінювати якість навчального процесу, методичних матеріалів, коректувати їх;
- здійснювати адекватну самооцінку [6].

Дистанційне навчання спричинилося до зміни традиційної моделі «учитель — учень», хоча всі ознаки навчання взагалі притаманні і дистанційному навчанню (є учень, педагог і навчальний процес, у якому вони беруть участь). У навчальному процесі з'явилися нові суб'єкти з новими функціями: дистанційний вчитель — тьютор, очний педагог, технічний інструктор, координатор чи адміністратор дистанційного навчання, локальний координатор, авторизовані розробники навчальних матеріалів. Перераховані ролі можуть виконувати одні і ті самі спеціа-

лісти. Наприклад, дистанційний педагог може бути розробником курсу, а локальним координатором сам учень [7].

Відмінність дистанційного навчання від традиційного полягає в його процесуальній стороні, в особливостях просторово-часової взаємодії його учасників зі змістом освіти і між собою. Ч. Ведмеєр виділяє в дидактичній системі чотири елементи: педагог, учень, зміст освіти, система (спосіб) комунікації. За його уявленнями дані елементи при традиційному навчанні ніби поміщені в замкнений простір, «коробку аудиторії». При введенні фізичного простору між тими, які навчають, і тими, що вчаться, ця «коробка» руйнується, але зберігаються елементи системи і взаємозв'язки між ними. Ч. Ведмеєр відмічає, що існування такої системи у часі і просторі породжує особливе середовище навчання, де термін «дистанція» включає в себе більше, ніж фізичну відстань, — це соціальне і культурне середовище, в якому проходить викладання і навчання [3].

Термін «дистанційне навчання» можна розуміти по-різному. У теперішній час існує дві версії трактування цього терміну.

Перша розуміє під дистанційним навчанням обмін інформацією між педагогом і учнем (групою учнів). Учень отримує деяку інформацію і систему завдань для її засвоєння. Потім результати її засвоєння надсилаються педагогові, який оцінює якість і рівень засвоєння матеріалу. Під знаннями розуміють отриману інформацію, а особистого досвіду учні не набувають і їхня діяльність з конструювання знань не організовується.

Друга версія під дистанційним навчанням розуміє особисту продуктивну діяльність учнів, що побудована за допомогою сучасних засобів телекомунікацій. Обмін і пересилання інформації відіграють у даному випадку роль допоміжного середовища для організації продуктивної навчальної діяльності учнів. Навчання відбувається синхронно в часі (чат, відеозв'язок, загальні для віддалених учнів і педагога віртуальні дошки з графікою і т. д.), а також асинхронно (телеконференції на основі електронної пошти). Основними рисами дистанційного навчання цього типу є особистісний, креативний і телекомунікативний характер, а його метою — творче самовираження віддаленого учня [7].

На нашу думку, вдалим би був комбінований підхід у розумінні змісту дистанційного навчання: в основу покладено другий підхід, але додаються елементи першого.

Види дистанційних занять визначаються з одного боку особливостями педагогічного процесу, з іншого — набором інформаційних і телекомунікаційних засобів і сервісів, які є в розпорядженні навчального центру.

Керування навчанням в ТНПУ імені Володимира Гнатюка здійснюється з використанням елементів дистанційного навчання в середовищі Moodle.

Вступне заняття може бути оформлене у вигляді набору веб-сторінок на освітньому сервері. Індивідуальні консультації студентам можуть надаватися за допомогою таких телекомунікаційних сервісів як ISQ, Skype. Завдання і результати тематичних контрольних робіт пересилаються за допомогою електронної пошти. Семінари та практичні заняття можна проводити в чаті, у вигляді форумів. Чат-заняття проводяться у наперед визначений час із попередньо сформульованими питаннями. Можливий випуск електронних бюлетенів.

Для дистанційного навчання навчальні матеріали повинні бути написані так, щоб звести до мінімуму пошуки студентами додаткової навчальної інформації. У них також мають бути детальні інструкції стосовно вивчення матеріалу в організації самостійної роботи. У навчальних посібниках обов'язковими є контрольні, тренувальні завдання, питань для самоконтролю.

Наприклад, в багатьох закордонних посібниках наведені на початку ключові слова, а в кінці подано тлумачення нових термінів, які часто використовуються. На початку кожного посібника, який видається в Московському державному соціальному університеті, наведений текст для підняття настрою, прочитавши який кілька разів перед початком заняття, студенти краще починають сприймати поданий матеріал.

Корисні рекомендації розробникам друкованих посібників давав ще Ф. Дистервег у праці «Керівництво до освіти німецьких учителів». Вони залишаються вкрай актуальними і в наш час — розподіляй кожен матеріал на відомі шаблі й невеликі закінчені частини; вказуй на кожному ступені окремі частини наступного матеріалу і, не допускаючи істотних перерв, приводь з нього окремі дані, щоб стимулювати допитливість учня, не задовольняючи її, однак, повною

мірою; розподіляй та розташовуй матеріал таким чином, щоб, де тільки можливо, на наступному ступені при вивченні нового знову повторювалося попереднє [1].

Але навіть за ідеально написаних навчальних матеріалах і правильно розробленому змісті навчання студент, який віддалений від викладача, може відступати від поданих рекомендацій, порушувати послідовність вивчення запропонованого матеріалу. Якщо такий студент належно підготовлений, то результат навчання буде позитивним, і навчання може бути творчим. У випадку необгрунтованої поведінки студента, поступу в навчанні не буде. Це може викликати депресію і розчарування у власних силах. Тому лише постійна участь педагога в навчальному процесі та керування діяльністю тих, хто навчається, можуть гарантувати успішність дистанційного навчання.

Успішно керувати навчанням студентів можливо лише за наявності регулярної та правдивої інформації про засвоєння знань студентів. Її може забезпечити лише правильно організований покроковий тематичний контроль. Після вивчення кожної теми (модуля) можна проводити підсумковий контроль. Це може бути тест у системі Moodle, контрольна робота, результати якої надсилаються електронною поштою, чи опитування за допомогою програми Skype. Залежно від рівня знань студента викладач призначає додаткові консультації або дає додаткові завдання для вдосконалення вмінь і навичок з вивченого матеріалу. Наприклад, для студента, рівень знань якого оцінюється «незадовільно» потрібні додаткові очні консультації чи консультації у програмі Skype; для студента з рівнем знань на «задовільно» чи «добре» викладач може надавати консультації, використовуючи сервіси ISQ або чат, електронну пошту, а також давати на розв'язання певну кількість додаткових завдань.

Під час періоду самостійної роботи в дистанційному навчанні студенти повинні законспектувати поданий матеріал, а конспекти мають бути надіслані в університет.

Важливою відмінністю системи дистанційного навчання є той факт, що студент сам вибирає послідовність вивчення предметів і темп роботи. Наприклад, він за один семестр може пройти курс, який на очній формі навчання вивчається цілий рік, або, навпаки, розтягнути цей курс на декілька років.

Висновки. Дистанційне навчання сьогодні актуальне для багатьох категорій населення. Тому вищі навчальні заклади, які бажають іти в ногу з часом, повинні надавати студентам сучасну освіту, яка відповідає світовим стандартам та залишається доступною для більшості українців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев А. А. Дидактические основы дистанционного обучения / А. А. Андреев. — М. : Издательство МЭСИ, 1997. — 248 с.
2. Бусыгина А. Л. Модель «идеального» преподавателя высшей школы. / Бусыгина А. Л. — Самара, 2002. — 320 с.
3. Зайченко Т. П. Управление учебно-познавательной деятельностью учащихся как центральная задача дистанционного обучения. / Зайченко Т. П. — М. : Просвещение, 2007. — 160 с.
4. Скрипкина Ю. В. Типология целей дистанционного обучения глазами учеников. // Интернет-журнал «Эйдос». — 2007. — №2.
5. Трайнев В. А. Повышение качества высшего образования и Болонский процесс. Обобщение отечественной и зарубежной практики. / Трайнев В. А., Мкртчян С. С., Савельев А. Я. — М. : Дашков и К, 2007.
6. Турик Л. А. Педагогические технологии в теории и практике : учеб. пособие / Турик Л. А. — М.: Феникс, 2009.
7. Хуторской А. В. Дистанционное обучение и его технологии. // Компьютерра. — 2002. — №9.